

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ПОЛІТИЧНОГО
АНАЛІЗУ**

**ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА ЯК НАПРЯМ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ**

І МІЖНАРОДНА НАУКОВА ОН-ЛАЙН КОНФЕРЕНЦІЯ

11 травня 2021 року

Луцьк 2021

УДК 351.862.4:004.9(08)

Рецензенти: **Юськів Б. М.**, доктор політичних наук, професор кафедри економіки та управління бізнесом Рівненського державного гуманітарного університету
 Гулай В. В., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка»

*Рекомендовано до друку
вченою радою факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 12 від 28 травня 2021 р.)*

Інформаційна гігієна як напрям національної безпеки: матеріали I міжнар. наук. он-лайн конф. – Луцьк, 2021. – 96 с.

Збірник матеріалів містить виклад найбільш актуальних проблем інформаційної безпеки держави, особи, суспільства у контексті сучасних інформаційних впливів. Збірник розрахований на студентів, що навчаються за спеціальністю «міжнародні відносини, суспільні комунікації, регіональні студії», науковців, викладачів, аспірантів.

УДК 351.862.4:004.9(08)

Кундеус Оксана

ORCID ID [0000-0002-1162-3858](https://orcid.org/0000-0002-1162-3858)

Особливості «гібридної» війни РФ проти України: інформаційна складова

Проблема відновлення територіальної цілісності України постала перед нашим суспільством не лише у зв'язку з протиправними діями Російської Федерації на території України, а й унаслідок неефективності діяльності вітчизняних політичних еліт протягом чверті століття поперемінного перебування їх при владі [5, 13].

Інформаційна війна проти України з боку Російської Федерації розпочалася задовго до початку відкритої фізичної агресії цієї країни. Нині через професійне використання пропагандистських прийомів, які застосовувалися ще за часів фашистської Німеччини, 32 % мешканців РФ вважають Україну ворогом, що загрожує Росії, тобто ставлять її на друге місце (після США) у рейтингу потенційних ворогів, а 81 % підтримують політику В. Путіна [7, 184].

Насьогодні ця інформаційна війна перейшла із латенто-замаскованої у відкриту, специфікою якої є психологічна агресія, побудована на обмані та маніпуляції громадською думкою; заперечення та зневага до української державності; синхронізація інформаційної агресії та бойових дій проти України [6].

Загалом фахівці виокремлюють такі основні методи інформаційної агресії проти України:

1. Дезінформування та маніпулювання.
2. Пропаганда.
3. Диверсифікація громадської думки.
4. Психологічний та психотропний тиск.
5. Поширення чуток [7, 185].

Тому, цими найуживанішими інструментами інформаційної війни в Україні, а також за її межами (з метою забезпечення якнайширшої міжнародної підтримки в європейських та світових інституціях власної геополітичної мети) керівництво Російської Федерації поступово намагається втілити в життя власні імперські амбіції [8, 117].

Зазначимо, що першочерговим завданням російської гібридної війни на першому етапі її розгортання було знищення реальної державності України та розчленування нашої країни на квазіфедеративних засадах на різні, підконтрольні кремлівському керівництву, анклавів. На даний час вістря головного удару на карті нового «плану Барбароса», який зберігається в сейфах кремлівських стратегів, націлене на Європу. Інформаційний складник цього плану передусім має на меті досягнення двох пріоритетних цілей.

Перша мета – спробувати досягти взаєморозуміння із Заходом, передусім «економізувавши» українсько-російську війну.

Друга мета – розбити євроатлантичну єдність, посилюючи існуючі суперечності між Європою та США. Ведеться спрямована пропаганда ідеї того, що США намагаються руками та коштами європейців вести війну (передусім – економічну) з Москвою, що шкодить інтересам європейських столиць [1, 515].

Варто відмітити, що дедалі більше російських ресурсів інвестують у державні й контрольовані ЗМІ. Росія збільшила фінансування міжнародно-трансльованих телеканалів, RT і «Росія сьогодні» [3].

Так, до прикладу, уряд РФ планує збільшити фінансування держпрограми «Інформаційне суспільство», щоб в тому числі підняти охоплення аудиторії телеканалу RT і цитованість агентства «Росія Сьогодні», куди входять РІА «Новости», радіо Sputnik та інші проекти. На підтримку створення телерадіопрограм та електронних ЗМІ влада планує витратити не менше 211,1 мільярда рублів. У 2021 році на ці завдання закладають 52,3 мільярда рублів, у 2022 - 52,9 млрд, в 2023 - 53,4 млрд рублів і скільки ж в наступному році [2].

Однак усе зазначене не означає, що Україна і демократична Європа не знайдуть уже в найближчій перспективі асиметричної демократичної відповіді на загрози й виклики агресивної кремлівської пропаганди. Особливо у тому випадку, якщо країни ЄС усвідомлять, що протидія кремлівській інформаційній агресії є для них таким самим невідкладним пріоритетом, як і для України.

До переваг України в інформаційній війні з Росією слід віднести: а) ідейно монолітне суспільство;

б) чітке розуміння усіма суспільними верствами того, що проти них як соціуму реально ведеться інформаційна війна як складова частина «гібридної» війни.

Україна вже практично застосовує перше коло засобів протидії антиукраїнським інформаційним заходам ворожої сторони. Поки що йдеться, на жаль, не про наступальні, а оборонні заходи.

Слід зауважити, що особливий цинізм російської пропаганди, спрямованої на ЄС, полягає в тому, що Росія агітує проти самого західного способу життя, проти норм та основ західної цивілізації, використовуючи західні ж норми свободи слова.

Отже, Європа має зрозуміти, що інформаційна війна проти неї вже реально ведеться, і якщо на російську загрозу не відповісти негайно й адекватно, то в недалекому майбутньому можна отримати суцільно дезінтегрований власний інформаційний простір, посилення внутрішніх суперечностей та істотне послаблення власного безпекового простору. А це не в інтересах України. Тому Україна і Європа у протидії російській агресії в інформаційному просторі – природні союзники й мають разом шукати відповіді на виклики та загрози, які створює Кремль. Адже без такого реагування цілісності й суверенності

європейських держав не вдасться забезпечити, і вже в найближчому майбутньому Європа ризикує перетворитися на друге перевидання («оновлене та виправлене») контрольованого з Москви східноєвропейського «соцтабору» [1, 515].

Можна констатувати, що гібридний метод агресії, який застосовує Росія не лише до України, але й до демократичних держав загалом, поступово знищує зрозумілий нам світопорядок, і значною мірою ми спостерігаємо, як ця «хвиля» залишає нам його «уламки». Системна дискредитація міжнародного права, поновлення проблеми кордонів (і перетворення міграційних процесів на зброю), знищення довіри до медіасистеми, новий після «холодної війни» виток пропаганди – лише невелика частина тих процесів, які формуються та підтримуються Російською Федерацією. При цьому чинні правові рамки функціонування держав часто не дають їм можливості прореагувати на нові виклики, адже це тягне за собою кризу демократичних цінностей. Однак у цих умовах сподівань на повернення до зрозумілої нам норми більше немає. Реальність змінилась – світ зсунувся [4, 90].

Таким чином, події на Сході України, українсько-російське інформаційне протистояння, пов'язане з ними, стали трагічною ілюстрацією розвитку інформатизованих технологій у військовій справі, уявлень про гібридні та інформаційно-психологічні війни, що поєднують застосування інформаційних, у тому числі інформаційно-психологічних, і силових компонентів тиску на противника. На прикладі збройних конфліктів останніх років, і конфліктів з акцентом на інформаційну складову суспільство дедалі більше переконується, що інформаційна агресія в сучасних умовах потребує спеціальної уваги й суспільного реагування, не менш відповідального, ніж пряма збройна агресія.

У фахівців зростає розуміння того, що саме інформаційно-психологічна війна в наш час набуває руйнівного для особистості й суспільства значення абсолютною невідворотністю свого впливу. Вона діє на глибинні процеси засвоєння змісту використовуваної людьми інформації про світ і суспільство як усталені, закріплені досвідом багатьох поколінь цього етносу еталони оцінок навколишньої дійсності та поведінки. Вона може знищувати безпосередньо основи національної самоідентифікації.

Ці події стали також переконливим доказом того, що комплексна інформаційна агресія в сучасних умовах потребує адекватних дій щодо її нейтралізації. Такі дії мають реалізуватися в чіткій координації всієї системи інформаційно-аналітичного забезпечення суспільства для донесення до свідомості громадян змісту державної політики, діяльності, спрямованої на нейтралізацію агресії, спростування неправдивої аргументації, для нейтралізації всіх інших негативних впливів на вітчизняну інформаційну сферу.

Тому, у сучасних умовах ефективно протистояння інформаційній агресії проти України може бути забезпечене лише консолідацією суспільства на базі національної державницької ідеології. Лише сучасна національна ідеологія в

ментально складному українському суспільстві може стати чинником об'єднання Сходу й Заходу, Півдня й Півночі нашого різноманітного суспільства. Вона має ґрунтуватися на системі духовно-ціннісних орієнтирів українського народу, стати дороговказом перспектив національного розвитку, гарантом стійкості нації й держави в усіх випробуваннях, що випадають на долю українського народу в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
2. Данилов Ф. На збільшення переглядів RT і РІА «Новости» влади РФ хочуть витратити 211 млрд рублів. Знак: веб-сайт. URL: https://www.znak.com/2021-03-03/na_uvelichenie_prosmotrov_rt_i_ria_novosti_vlasti_rf_potratyat_bole_200_mlrdrublej
3. Джердж С. Інформаційна війна Росії проти України: асиметрична відповідь. Слово Просвіти: веб-сайт. URL: <http://slovoprosivity.org/2016/04/14/informacijna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni-asimetrichna-vidpovid/>
4. Дубов Д. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни. Стратегічні пріоритети № 3 (40): веб-сайт. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
5. Інформаційні чинники системи інтеграторів Донбасу і Криму в загальноукраїнській єдності: [монографія] / [В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 202 с.
6. *Костицький В.* Інформаційна війна проти України - виклик світовому порядку. Оксамит: веб-сайт. URL: <http://www.oksamyt.org/publik/zhit-krain/882-0202201511>
7. Соціокультурні механізми формування ментального імунітету проти зовнішніх маніпуляцій свідомістю населення України: [монографія] / [В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 228 с.
8. Черненко Т. Ідея сепаратизму як один з інструментів інформаційної війни проти України. Стратегічні пріоритети, № 2 (39), 2016 р.: веб-сайт. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/Prioritety_2.pdf